

Сын бүтүүтүгэр улснорбоник мскылаатыгар 285
тонна бурдун, 144 тонна сахар, 104 тонна курунна
(Бүтүүтүн 3 стр. нөр).

АНА 140X

АН БАҢАН, ТӨННӨРӨ.

Үһүээн биһир нарина Саха Республикатын аатын Академиятын архыыбыгар биэр. Үһүээн сүлээн Бодо 1833 с. Ойуулуун олохтоого, 38 савастах М. Н. Сысэлиитыттан суруйбут. Үһүээн 1995 с. Новосибирскаага «Саха быдыары сүлэһиэрэ, кэпсээннэрэ уонна муһуорэ» хондурууһуука бичээтэммитэ. Өһүө киһибиат аата Батас Мөндүкөөн диил.

Бу дүйлөнгө Дыгын Тойон кутуётүрү тодо, туох-
тан санга аты бирбитэ башаарылар Ону аймакын:
«Дыгын сарынтинин тогтору чугуулар. Ол чугу-
уун, таскылаан илан, билэн Батас Мөндүкээн согодох
кутуруга, муоһа суох кутас ынада хонууга мөччүйэ
сылдьарын көрөһөр, оһу, атынан күйө үүрэн, ил-
дьэри мөһтөрөллөр. Маныаха Батас Мөндүкээн ки-
илэригэ биригэх буолуо дуо, билэн олорор сиритан
согодохто ачмахтаах тигт мийи икки ардынан ыста-
нан, көрүөх батараэ өттүгөр оһон кэлэн, аттаах сэрли
дыонто ынады, күйөн илан, булгуньаһар үүрэн
таһаарар. Маны көрөн туран, сөрөн-мөхтэйи эһэр:
«Оһон Батас Мөндүкээн, көтөр курдук көтөһүтү,
үтүө, ситэ өһөрүүллээх киһи эһикки, оһон аны атын
бөһөх Төрөлөй дэһи буоллун»,— дэһи аат биэрэн,
аны киһи гыһа дэһи эргийи суох буолан, олоччу ил-
биллини Дыгын Тойон тоһуубута үһү».

Ошол? «Котөр курдук котөр» кийи зата—Котчөх.
Ити курдук сураллабур—Котчөх
диан, Бука эрэ, су-
руйтарбыт М. Н. Сомолитина итининг саңгарбыта
эбита буолуу.

Итн курдун обугдарбит дьонно Коттох-Качтох

диган ааты бэрээддэр эбит. Ол курдук, Мунгудай Сы-
дан өбүгөтэ буолбут Төрөһөй Баай биир уолун аата
Ноччох Каскүтэр динэ эбитэ үһү.

Төрөлсөн Баян тухууан үнүүсээн Сэжэн Боло 1935 с. 60 аастахь Б. М. Оконьизсиньэнтэн суруйбуу уон-на нэһилиэгэ Мүсүдэй диэнит.

Тагтга Байгальзатгаар-билигши баар Саннин дүн
лиһи эһигэ Көчлөх дүн эһигэ үһү.

Кабэйн манхайгы Луучунүгэр «Ытай масо дигэн үдүйлэн элхсэн баар абит. Ол онно: «Көгөр Коччех алаахтаах тинти ачаагийн шинсэн тэтгөрү-таары ойуудалдыт. Ону кабад дьунайа көрбүттөрө.—дигэн этин баар.

Кабээн Кетер Көчөгө, снн эмнэ Чурагты Көчөгүн күрдүн, ачаахтаах твиги ачаадын өннмн ойуолуур эбиг. Үлчү.

Дэггүйн Тиймон Батас Мөндүкээни тобо Көчрөх див-
битин көрдүүт. **Көчрөх** дивн тых суалтатын бэлэбит.
Ол да буоллар, тылдыкка тух дивн быһаарбыттарып
лаһаарын: «Сага көнүт күһүмү күс оһото».

Тононимиката ийний аата (интронимик) сир аата (тононим) буюулбута дээн олзе албах. Бу да сырмыга эмнэ ошух буюлбур. К. М. Устинов 1981 е. Хатылыга Кочух Ороно дээн сир суурайтарбута уонна: «Кодуэ, Тымыны сир, ийһыр уулаах», — дээн быһаарбыта.

Көчтөх дүнэ сирдэр өссө бааллар Уус-Алданга
Барт Ууһугар уонна Уус-Майа Эдьээнгэр.

Көтөч Көтөч. Тыл, каста сыйдырын курдук-
чох сыйдырын сыстап үсөмөйт. Бу саха тилыгар
кээгиник тардымыт сыйдырына. Тюрк атын да тыл-
дыгыгар баар. Ол гынан баран, улахан монголуст С.
Балужинский киини саха тилыгар монголтан киир-
бит дээр эбит.

Бағдарымын Сұба,

● СПОРТ

Бүтүн Россияттан түмсэн

Электросталь коуракна 280-ча оёо питтылаах дуобакка улахан күрөктөнүн буолан ааста.

Бастагы көрүнүшү программасында «чыбырдашыны оон-
буу», атынын өтөтхх, 3 эрэ мүдүүтэлэх түсүхүү
буолла. Манна биниги Монастырен Вайдыт 43 оон-
буотчу пинигэр түнэн чемпион аатын ылла. Слава,
Варимов Н-12, Коли Стручков (Дьокуускай) 19-20
мигста буоллулар. Атын группаса Максим Федотов
эмэ чарылхайдык оонбуотто—45 уолтан I-II мигста
ин үлүстөн барап, коэффициентинин иккис буолла. Бу
группаса кыттыбыт Монастырен Виталий уонна Пет-
ров Рома (Дьокуускай) 17-29 мигста буоллулар. Аны
саламай кыра сагастаахтарга кыттааччы, үөрөх туйгуна
Ира Платонова (Чуранчы), 27 кымытан иккис мигста
буолан үөрэ. Ермакова Яна (Дьокуускай) онук мигс-
тани ылла.

Иккис көрүгүнүн «түргөн дуобат» дини 10-нуу мүчүүлөтөөх күрөхтөйүн буолла. Машина да республикабыт чемпионы. Мансизм сии-биир күүстөбүн көрдөрөн, иккис илэстэлэнип, Огтон Виталий үйүсэ табыста. Проконьев Вася (Нам) сэттис буолуп, эмгэ куһагана стох түмүтү көрдөрдө. Саамай илараларта Степа Данилов (үһүс кылаас уөрөнөөччигэ) бу икки көрүнгө төрдүс буолуталаата. Степаны, Муслын дуобаска уораттарары төрөнүүттөрү Чурапчыга Аммантан көһөн кэлбиттэрэ.

Аны бызган ооншүүбүтүгүр—сүүс харахтах дуобакка республикабыт чемпионката Мотя Ноголицына Россия бастакы нүмэрин Д. Кириллованы утары ооншоон тэтизээн, уонсай отколора эмиз тэниэбэн баран, коэффициентинан иккис буолла. Мотя 1979—1980 ес. төрүөх кыргыттары холбуу таһаарытха эмиз иккис көрдөрүүлээн иккинн медаль кэттэ. Оттон Елена Данилов маннайгы турга С. Буровка (Нижний Новгород) 2 хаамынан кыайарын көрбөккө хотторон кэбиһэн, кыайыбыт иһин кайылахыттыт, иккис призер буолла. С. Буров аатырбыт дуобатчыт Буров оҕото. Оһон уһун көмпөх күрөхтэйиһиһит саҕаланнаҕа буолдо. Платонов Ирабыт 34 кыыстан X-XIV миста-лэммата манник улахан туһулгаҕа сага тахсыбыт, оһого учугай түмүг.

1985—1986-ж. төрүөх оозлорго Оксана Колонинабыт төрдүс мизетэ буолла. Кини эмиз саага каттар, Вани Монастырев 7-с, Силиа Варламов 8-с, Роди Стручков 9-с буоллулар.

1963—1984 сс. төрүөх оҕолор группаларыгар Дуни Постникова 24 маластан бөһсө буолла. Манин састаап алус күүстэри. Максим 48 уолтан V—IX кинэтиги мала. Бу сырылга Виталий икки кыныкы турдарга кыай-таран 29-с кинэтига табыллына.

Бүтэн Россиян күрэхтэйнтийгэр 13 оюун соёдох
тренир идэх сымдыбыта элбэх яарахаттары үсхэттэ.
Нижний Новгородтан 5, Челябинскытан 3 тренир 10-
члын оюолоох сымдыаадыр. Күрэхтэйнн үс сиринэн,
40 хусторунан тэрилинэн.

М. БЫРДЫННЫРОВА, тренер.

Николай Григорьевич спорду оро эрдэгтгэн тагтамра, Ити тагтала аятырбыт-сурадырбыт Боро Тарадай 1932 сыллаахха Автономия 10 сыллаах үбүлүйүн түбүлэгитигэр Икөөлү—Дойо уолун кыйабытын көрбүтүтгөн ыла сагаламчыта, Ол эрээрн очулдорго тма сирин оҕото ас-танас кырыамчыгар титтэрэн спордунан дьарыктаттар кыада суога, Онон үксүгэр спорт араас көрүснөрүгэр күрөхтөһиллэрн батыһа сылдаан көөрү ыдаламчыта, Онон Ньукулай сымаа быа тардыһамчытын дьарыктамчыта, салхамат, дуобат күрөхтөһиллтигэр кыттар буолан барбыта.

Сааһыран баран кэлигини уотта сымаларга, Саха сиригэр дуобат күүскэ сайдыатын долгунугар орустаран, бу муударай оонньуунап күүскэ дьарыктанан барбыта, теорияны хайысчегар үөрөппүтэ. Онукка таах хаалбата. Дабар күрөхтөһүннэргэ, турпундарга шайтан буһан-хатаан, сырын ахсын санаттан-санга үрдэллэри ылан, санаатын аастык сымдаахха дыа этиһет! Оо— Н. Г. Кривошаникин Мугудай пэһиллэтин аһаас чэм-

САШАГА ЭРЭЛБИТ УЛАХАН

Соторуугаарыга Бурятия Республикаатын киши куоратыгар Улаан-Удэда ох сааман ытыгыга Сибиир уонна Дальний Восток спортсменнарын кураһтаһмалара буолан ааста. Бу түһүгүгү барыта 120-тэн тахса охчут ытыһына. Саха сириттэн Мураһчытаагы спорттивнай оскуола XI кылааһыны үөрөнөөччүтэ Савва Филатов ыттан кэлэ. Киши бэйэтэ саастыылаахтарын ортогутаар 22 элэр спортсментан үһүс бириһистэх миэстэ

Үзлээн халчгайгай гишүүн, «Арча» үерстэр-үлээ-
тэр комбинат, «Аргас» Саха сиринээдэ Ростехстрах
Чурагчтаандаа филиалын коллективтара уонна Бод-
тоо пайиниэс шэфтэбэн үлээдиллэр, Сэттинньа ийга
бу коллективтар мустан хайдах үлэмэхтээхтэрингэр
дуогабар түбүрсүбүттэрэ. Бодтоо нэбилээгин деле-
гииниэа үлүүе киннигэр кырэн үһө аагтаммыт үс
тиригтэ үлэмрик-хамнастарын кытары билсүбүттэрэ.

Олууныг аны чурагчид болонгоо тийшээ шал-
дгагчид болно. Бу болонгооноос далайга спорт-
ийн хүрээний, төрлөлийн нөлөөнийгээ бэлтгэ-
нэри, хөдөлгөөнийг концерт идэвхитгэнэ.

Күрэхтөний үс көрүнгө—саахымакка, дуобакка уонча остуол тенниһигэр ыыталаһыһылар. Маһыаха саахымакка олохтоохтортон Спенцов С. М. уонна Новгородов А. В. дотонно, маһдыттартон Стручков Д. И., Ховятынова П. С. кыайаһнар, Керемясов Д. В.—Игнатъев Н. Н. партиялара тэҥнэһиннэн түмүктэн, уонсайга тэҥнэһин буолла. Остуол тенниһигэр маһдыттар туаһунаталар. Куһмун В. В. канитаннаах хамаанда 5:0 ахсааһынан хотто. Дуобакка күрэхтөһөн 3,5:4,5 олохтоохтор туһаларытар түмүктэнэ. Маһыаха бастагы турга маһдыттартаан Пипитин С. С., Кришванкин Н. С. кыайаһнар уонна Носов В. Д. тэҥнэһэн, ахсаан 2,5:2,5 буолар. Иккис турга олохтоохтор бэйэ бодолорун тартыһын кыайар туһугар оонньуулар. Кипиллэртон Седалищев Р. Д., Картузова М. Е., Картузова М. С. хотонно, ахсаан 3:2 буолан, бу күрүҥнэ кыайалларыгар олук уураллар. Оһон күрэхтөһөн уонсай түмүгөр тэҥнэһин буолла.

ЭДЭРДИИ ЭРЧИМНЭЭХ

шөнөтэгийг элбэх хүүстээх ооньноочуударыг хьтга күрөс бэлддэһэн үхүе биранстээх микстэни бэлдэ, дуобикка микстэриг кандидат нуорматын 73 сааһыг сэлддэн толоруута. Бу бэйэтин хуһугар дьобуннаах ситийн. Ресубликада да бачча сааһыран бараг маньх нэрбининг элбэт арайлаах буюуохтаах.

Санга кандидат билигүн идэтин сэйбиннэриг күүскө диярыктанар, дуубат теориятыгар уонна практикатыгар туох санга тахсарын ырытар-хөрүтөр.

Бу малынч оюулаа өбүтүтүн саадыаа малга баттахтах шардыаагыгар тийэ утумнаахтык дьарыттар эбэх дуобаттыт баар буолли. Чурапчы буоруттан республика, Россия, аан дойду чемпионнара үүһөн таарыстахтара.

Гавриил ЕГОРОВ.

цаг тахсан, үгүйсгэй нэрдөрүүнүү галтисгэ.

Бүрхдэгдэхийг хамгаалдаг багтаан мнэстэд Чингисийн уобалас, нийслэл Бурити, үүсгэл Присутский уобалас спорсменнара таахыгдлар.

Сайна Филатов кулун тутар ыйга Читага мысаллар охууттар күүстөһинилэрингэр кыттар быраабы ылла, оһон бу күнүөртөн былааннаах эрчиллэһини сагалалата. Кивини СР үтүөһлэх тренера Н. М. Стасов уонна Т. С. Стасова дьарыктыыллар.

Л. ВАСИЛЬЕВА.

ШЕФТЭБЭН ҮЛЭЛЭЭНИЙ

ТЭНГЭЙИЙНЭН
ТҮМҮКТЭННЭ

Гуайыылаахтарга дипломнар, биринистэр гуттарымын-
налар.

Билэгэйн эдбэх зинх мустубут Вудатура дэлгэвэр бичээр яахынхна. Билдматтар, торилгахор салайаач-чмаара Шестанов Н. Н., Мингаров Р. Е. уонна Антипина А. А. үлэхэрин-хэинэстэри билиһиннэрдалар. «Арча» комбинат олохтоохтороо күрө зинх үөрэтэн чааһынай предприниматель идэтин баһиһаабыгтарга үөрүүдэх билиһына-майгыга дастабырыаһылармы тутарлаата. Шефтээхтор кыттыһан киһи-праграммалаах концерт көрдөрдүүлэр.

Уруу болтоого ийбидийнэ маань татаастыгэр кээбидийнэ, аминорду кытары шеефтөөн үлэини сымдылбыта. Билдиги мааньга үдэ саргалзымгата ахкы өрүккэ иккэиниэргэр туһалаах, помоллоох буоллара сарбисыламмыт. Ол курдук, болтооголор шеефтээхтэрингэр тракторунан муус, мас тиксийбиттар, үүтүл атыылаабыттар. Чурапчыттан шеефтээхтэр Кындаага үрөтөр филлал астарбыттар, Болтоого курс аһан үөрөннүттар, аны техникумада права бияаргэ помоллор сымдылаах үөрөтүни ылаттар санылаахтар, Иннинитни хардарыта помолдосчуууу өссө кээтэр быһааннаахтар.

 ΔCO_2 corr.

